

Lausunto

12.02.2020

Asia: VN/13339/2019

Lausuntopyyntö elinkautisvankien vapauttamismenettelyn kehittämistä koskevasta arviomuistiosta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala esittää pyydettyinä lausuntona seuraavaa.

Arviomuistio liittyy pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman kirjaukseen, jonka mukaan vaarallisimpien väkivaltarikollisten vapautumisen edellytyksiä arvioidaan perusteellisesti. Arviomuistiossa kuvataan ja arvioidaan voimassa olevaa elinkautisvankeja koskevaa lainsäädäntöä ja elinkautisvankien vapauttamiskäytäntöä sekä tarkastellaan myös elinkautisvankeja koskevia kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden vaatimuksia suhteessa Suomen lainsäädäntöön ja elinkautista vankeusrangaistusta kansainvälisesti sekä Pohjoismaissa.

Muistiossa käsitellään edelleen elinkautisvangin vapautumisen jälkeisiä hoitojatkumia.

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala osallistuu vankien kuntouttavaan ja vapauteen valmentavaan toimintaan, osana järjestämiään sosiaalipalveluja. Toiminta sisältää suunnitelmallista kokonaisvaltaista sosiaalityötä, jossa korostuu erityisesti työhönsijoittuminen, päihdekuntoutus, asumispalvelut ja asumistaitojen kehittäminen sekä velka-asioiden järjestely. Sosiaali- ja terveystoimialan tarjoamien palvelujen lisäksi vapauteen valmentavaan toimintaan voi kuulua muiden tahojen kuten työ- ja elinkeinotoimiston, Kriminaalihuollon tukisäätiön ja päihdejärjestöjen palveluja, joista sovitaan tapauskohtaisesti yhteistyökumppaneiden kanssa.

Vankeinhoitolain 6 §:n mukaan vankia on tuettava sosiaalisessa kuntoutumisessa ja suhteiden ylläpitämisessä hänen lähiomaisiinsa tai muihin läheisiin sekä asumiseen, työhön, toimeentuloon, sosiaalietuuksiin ja sosiaalipalveluihin liittyvien asioiden hoitamisessa. Sosiaalisen kuntoutuksen

järjestämisessä noudatetaan lisäksi soveltuvin osin, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa

säädetään. Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala voi tukea vangin harrastus- ja virkistystoimintaa jo vankeuden aikana, kun ne liittyvät vangin valmistautumiseen tai vangin tukemisen valmistautumisessa vankilan ulkopuoliseen elämään. Vangilla, jolla on pitkä ehdoton vankeusrangaistus,

tai vangilla, joka on vapautumassa tai on vapautunut vastikään, voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea vaatteisiin ja jalkineisiin.

Rikosseuraamuslaitos laatii elinkautisvangin vapauttamissuunnitelman yhteistyössä sosiaali- ja terveystoimialan kanssa, mikäli katsoo sen tarpeenmukaiseksi. Vapautuneiden vankien aikuissosiaalityö on Helsingin kaupungissa hajautettu eri palvelupisteille. Mikäli kaupungin asukas vaihtaa osoitettaan vankilassa oloaikana, palvelupiste ei muutu aikaisemmasta. Vankilassa olevat asunnottomat toimeentulotukea tarvitsevat, joiden lähtöpalvelupistettä ei pystytä helposti identifioimaan, hoidetaan Helsingin eri toimeentulotukea käsittelevissä sosiaalityön tai sosiaaliohjauksen palvelupisteissä. Niiden ulkomaalaisten, joilla ei ole Suomessa kotipaikkaa, sosiaalityön hoitaa aina se paikkakunta, jossa vankila sijaitsee. Helsingissä tämä koskee ainoastaan Helsingin vankilaa ja Suomenlinnan vankilaa, joista vapautuvien vankien toimeentulotuen hoitaa Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan palvelupiste.

Kuntouttava vankityö on vankilan päihdeosastolta alkava kuntoutusjatkumo, joka johtaa päihdekuntoutuksen, tuetun työllistymisen ja tuetun asumisen avulla takaisin yhteiskuntaan. Kuntouttavaa vankityötä on järjestetty helsinkiläisille vangeille vankeinhoidon ja Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan yhteistyönä vuodesta 1999 lähtien, ensi alkuun hankkeena ja vuodesta 2001 lähtien vakituisena toimintana. Kuntouttavan vankityön yhteistyö perustuu Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan ja Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen 1.4.2014 päivitettyyn ja toistaiseksi voimassa olevaan yhteistyösopimukseen, jonka mukaan Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala, Etelä-Suomen rikosseuraamusalue sekä siihen kuuluva Suomenlinnan vankila järjestävät kuntouttavaa vankityötä helsinkiläisille, vapausrangaistukseen tuomituille vangeille. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskus antaa suosituksensa riski- ja tarvearvioiden perusteella laatimassaan alustavassa rangaistusajan suunnitelmassa vangin mahdollisesta soveltuvuudesta kuntouttavaan vankityöhön. Toiminnan tavoitteena on edistää vangin sijoittumista yhteiskuntaan ja työelämään, edesauttaa vankien työ- ja toimintakykyä sekä työmarkkinakelpoisuutta, valmentaa vankia vapauteen ja tukea häntä rikoksettomaan ja päihteettömään elämäntapaan.

Kuntouttavalla vankityöllä tarkoitetaan vankeuslain 8 luvun 1 §:n ja 2 §:n 1 momentin sekä 9 §:n 3 momentin tarkoittamaa toimintaa ja työtä, jonka sopimusosapuolet toteuttavat yhdessä. Toiminta käsittää vangin työhön perehdyttämisyksikön, työyksikön (vankityö, palkkatukityö) sekä muutoin vankia vapautumiseen valmentavaa toimintaa ja päihdehuollon palveluja. Vangit työskentelevät Avotyötoiminnan teknisen työn työmailla, esimerkiksi rakennustyömailla.

Kuntouttavan vankityön tavoitteena on kummankin sopimusosapuolen toimesta yhteistyöllä edistää vangin sijoittumista yhteiskuntaan ja työelämään. Mainitun tavoitteen saavuttamiseksi molemmat osapuolet sitoutuvat edistämään vankien työ- ja toimintakykyä sekä työmarkkinakelpoisuutta, valmentamaan vankia vapautteen, tukemaan vankeja rikoksettomaan ja päihteettömään elämäntapaan sekä samalla kehittämään sopimuspuolen yhteistyötä vankien vapautteen valmentavassa toiminnassa.

Arviomuistiossa korostetaan päihde- ja mielenterveyspalveluiden jatkuvuuden turvaamista vankeuden jälkeen. Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala katsoo, että jatkoselvityksissä tulisi pyrkiä konkreettisiin toimenpide-ehdotuksiin esimerkiksi vapautuvien henkilöiden toimeentulotuen ja asumisen turvaamiseksi välittömästi vangin vapauduttua. Tällä olisi huomattava merkitys paitsi inhimillisesti myös päihdehuollon ja mielenterveyspalveluiden jatkuvuuden ja myös uusintarikollisuuden vähentämisen kannalta.

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala katsoo, että arviomuistiossa esitetyt jatkotoimenpiteet ovat perusteltuja. Muistiossa esitettyä toimenpide-ehdotusta 2 ja 3 tulee selkeyttää lainsäädännössä, siten että hoitojatkumo olisi vankeusajan jälkeen katkeamaton sosiaali- ja terveydenhuollossa. Riippumatta siitä, mihin jatkovalmistelussa päädytään, haluaa Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala kiinnittää huomiota siihen, että Helsingissä jo olemassa olevat yhteistyökäytännöt vapautuneiden elinkautisvankien ja pitkäaikaisvankien osalta ovat pääsääntöisesti toimivia perustuen Helsingin kaupungin ja rikosseuraamuslaitoksen yhteistyöhön. Lainsäädännön kehittämistarpeita tulisi arvioida elinkautisvankien vapauttamismenettelyn lisäksi kohdistuen myös vakaviin väkivaltarikollisiin ja pitkäaikaisvankeihin. Lisäksi kehittämistarpeet tulisi kohdistaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin laajemmin, ei vain päihde- ja mielenterveyspalveluihin. Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala kannattaa siten ehdotettuja jatkoselvityksiä.

Juha Jolkkonen

sosiaali- ja terveystoimialan

toimialajohtaja

Kivelä Marianne
Helsingin kaupunki - Sosiaali- ja terveystoimiala